

Şanlıurfa İlinde Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi

Determining the attitudes of woman towards family planning in Şanlıurfa

Fatma GÖZÜKARA, Feray KABALCIOĞLU, Fatma ERSİN

Harran Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Şanlıurfa

Yazışma adresi: Fatma GÖZÜKARA, Harran Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu İpekyol / ŞANLIURFA

Telefon: (542) 724 02 12 Fax: (414) 318 32 03E-mail:fgozukara18@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 17.12.2013

Kabul tarihi / Accepted: 06.12.2014

Çalışma 16. Ulusal Halk Sağlığı Kongresinde Poster Bildiri olarak sunulmuştur

Öz

Amaç: Aile Planlaması (AP) yöntemlerine ilişkin kadınların tutumlarının belirlenmesi, bölgede verilecek AP hizmetlerinin planlanmasında önemlidir. Çalışma Şanlıurfa ilinde bir hastanenin aile planlaması polikliniğine başvuran kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve metod: Araştırma tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini Ekim-Aralık 2012 tarihleri arasında aile planlaması polikliniğe başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden, evli ve Türkçe konuşabilen 89 kadın oluşturmuştur. Veriler, kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini içeren soru formu ve Aile Planlaması Tutum Ölçeği ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler ve T testi, Varyans analizi, Mann whitney U testi ve Kruskall Wallis analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Çalışmada, kadınların genel Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ) puan ortalamasının 124.20 ± 27.34 olduğu; 17-34 yaş grubundaki kadınların, sosyal güvencesi olanların, eğitim düzeyi yüksek olanların APTÖ puanlarının daha yüksek olduğu ve bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$). Ayrıca gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı ve düşük sayısı yüksek olanlarda APTÖ puan ortalamasının düşük olduğu ve bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Sonuç: Kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğu ancak istendik düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının davranışa dönüşebilmesi için aile planlaması eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin planlanması ve uygulanması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Aile planlaması, doğurganlık, kadın.

Abstract

Backgrounds: Determining the attitudes of women towards family planning is of vital importance in planning the family planning services to be provided in the region. This study was conducted in order to determine the attitudes of women in Şanlıurfa towards family planning methods.

Methods: The research is a descriptive study. Sample of the research consisted of 89 married women who can speak Turkish, resorted to the family planning polyclinic between October - December 2012. Data were collected through face-to-face interview method by using the question form and the Family Planning Attitude Scale (FPAS). Descriptive statistics, T test, Variance analysis, Mann Whitney U test and Kruskall Wallis analysis were used in the evaluation of the data.

Results: It was determined that general FPAS score average of participating was 124.20 ± 27.34 of the women; 17-34 age group, social security, high levels of education were FPAS score average higher and this finding was statistically significant ($p < 0.05$). Furthermore, number of pregnancies, number of children and abortions is lower in those with higher mean scores of FPAS and this difference was found to be statistically significant ($p < 0.05$).

Conclusions: Study was found that positive attitude of the women about family planning but was not desirable level. In order to turn this attitude into practice with high rate, family planning education and consultancy services must be planned and implemented.

Key Words: Family planning, fertility, woman.

Giriş

Doğurganlık özellikleri kadın sağlığını etkileyen en önemli faktörlerden birisidir. Doğurganlık hızının yüksek olması beraberinde riskli gebelik ve doğumları getirmekte, dolayısıyla anne-bebek ölüm risklerini artırmaktadır. Aile Planlaması (AP) hem istenmeyen gebelikleri, hem de aşırı doğurganlığı önleyerek anne ve bebek sağlığına olumlu katkıda bulunan, dolayısıyla toplumun sağlık düzeyinin yükselmesinde rol oynayan önemli bir sağlık hizmetidir (1).

Türkiye Nüfus Sağlık Araştırması 2008 sonuçlarına göre Türkiye'de genel doğurganlık hızı 2.16 iken herhangi bir aile planlaması yöntemi kullanım hızı %73'dür. Ancak bu oranlar doğuya doğru gidildikçe değişim göstermektedir. Şanlıurfa'nın da yer aldığı Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nde genel doğurganlık hızı 3.47'ye yükselirken, herhangi bir aile planlaması kullanma hızı %58 düşmektedir (2). Bu veriler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde AP hizmetlerine ağırlık ve öncelik verilmesi gerektiğini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. AP yöntem kullanımını etkileyen pek çok faktör vardır. Bunlardan bazıları; yöntemin güvenilirliği, yöntemin yanlış kullanımı ve yönteme ilişkin yanlış inanışlar, toplumun beklentileri, bireyin ve ailenin tutumu olarak sıralanabilir (3-6). AP hizmetlerinin etkili sunumu için, AP yöntemlerinin kullanım durumunun ve etkileyen

faktörlerin, ayrıca AP'ye karşı olan tutumun belirlenmesi gerekmektedir. Doğurganlık hızının yüksek olduğu Şanlıurfa'da, AP yöntemlerine ilişkin kadınların tutumlarının belirlenmesi, bölgede verilecek AP hizmetlerinin planlanmasında ayrıca bu konuda yapılacak eğitim ve danışmanlık hizmetlerinde yol gösterici olabilir. Bu nedenle bu çalışma Şanlıurfa ilinde bir hastanenin aile planlaması polikliniğine başvuran kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

Materyal Metod

Araştırma tanımlayıcı nitelikte olup Şanlıurfa'da bir hastanenin Aile Planlaması Polikliniğinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Ekim-Aralık 2012 tarihleri arasında aile planlaması polikliniğe başvuran ve çalışmaya katılmayı kabul eden, evli ve Türkçe konuşabilen 89 kadın oluşturmuştur.

Veriler, kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini içeren soru formu ve *Aile Planlaması Tulum Ölçeği* (APTÖ) ile toplanmıştır. APTÖ, Örsal ve Kubilay (2006) tarafından geliştirilen, likert tipinde ve 34 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekteki her bir ifade 1'den 5'e kadar puanlanmaktadır. "Tamamen Katılıyorum" yanıtı "1 puan", "Katılıyorum" "2 puan", "Kararsızım" "3 puan", "Katılmıyorum" "4 puan", "Tamamen Katılmıyorum" yanıtı "5 puan" almaktadır. Ölçekte tersine kodlanması gereken ifade bulunmamaktadır.

Ölçekten en az 34, en fazla 170 puan alınabilmektedir. Ölçek "*Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu*", "*Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum*" ve "*Doğuma İlişkin Tutum*" olmak üzere 3 alt boyuta sahiptir. Ölçeğin "*Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu*" alt boyutu 15 maddeden oluşmaktadır ve bu alt boyuttan en az 15 en fazla 75 puan alınabilir. Ölçeğin "*Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutumu*"nu alt boyutu 11 maddeden oluşmaktadır ve bu alt boyutundan en az 11 en fazla 55 puan alınabilir. Ölçeğin "*Doğuma İlişkin Tutum*" alt boyutunun madde sayısı 8'dir ve bu alt boyuttan en az 8 en fazla 40 puan alınabilir. Ölçeğin alfa korelasyonları ile saptanan iç tutarlık ve homojenlik katsayıları toplam APTÖ için 0.90 olarak bulunmuştur (3).

Çalışmanın uygulanabilmesi için ilgili kurumdan ve çalışmaya katılacak kadınlardan yazılı izin alınmıştır. Çalışmanın verileri haftanın beş günü ve 08:00-16:00 saatleri arasında, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler ve T testi, Varyans analizi, Mann whitney U testi ve Kruskall Wallis analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan kadınların sosyo-demografik özellikleri incelendiğinde; yaş ortalamalarının 30.12 ± 7.33 olduğu belirlenmiştir. Kadınların %23.7'sinin okur-yazar olmadığı, %47.4'ünün ise ilkokul mezunu olduğu; yarısından fazlasının (%77.3) herhangi bir gelir getiren işte çalışmadığı ve %62.9'unun ilde yaşadığı, evde en çok Türkçe (%47.4) ve Kürtçe (%25.8) konuştukları belirlenmiştir. Kadınların %86.6'sı sosyal güvencesinin olduğunu belirtmişler ve ekonomik durumlarını orta (%39.2) ve kötü (%32.0) olarak değerlendirmişlerdir. Kadınların doğurganlık özellikleri incelendiğinde ise; ortalama ilk gebelik

yaşının 19.74 ± 3.81 , gebelik sayısının 3.93 ± 2.69 , yaşayan çocuk sayısının 3.14 ± 2.19 olduğu belirlenmiştir. Ayrıca kadınların %96.7'si en az bir modern aile planlaması yöntemi duyduğunu ve %69.7'si en az bir modern aile planlaması yöntemi kullandığını belirtmiştir.

Çalışmada kadınların Aile Planlaması Tutum Ölçeği'nin "*Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu*" alt boyutundan 54.75 ± 14.10 , "*Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutumu*" alt boyutundan 38.87 ± 8.20 ve "*Doğuma İlişkin Tutumu*" alt boyutundan 29.70 ± 5.96 puan aldıkları; genel APTÖ puan ortalamasının ise 124.20 ± 27.34 olduğu belirlenmiştir. Bu sonuca dayanarak kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğu ancak istendik düzeyde olmadığı söylenebilir. Apay ve arkadaşlarının (2009) çalışmasında da benzer şekilde kadınların genel APTÖ puan ortalamalarının istendik düzeyden düşük olduğu belirtilirken (7); Ayaz ve Efe'nin (2009) çalışmasında ise AP tutumlarının oldukça yüksek olduğu belirtilmektedir (8).

Tartışma

Araştırmada 17-34 yaş grubundaki kadınların APTÖ puanlarının (108.93 ± 36.85), 35 ve üstü yaş grubundaki kadınların puanından (92.10 ± 34.91) yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 1). Bu sonuç 35 ve üstü yaş grubundaki kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının daha olumsuz olduğunu göstermesi, dolayısıyla bölgedeki ileri yaş gebeliklerin fazla olmasını destekler bir bulgu olması açısından önemlidir. Abedi'nin Norveç'te yaptığı bir çalışmada ise 31-45 yaş grubundaki kadınların (%59.5) aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğu, ancak 20-30 yaş grubundaki kadınların (%53.0) aile planlamasına karşı tutumlarının olumsuz olduğu belirtilmektedir (9). İki çalışma arasındaki bu farklılığın bu bölgelerde yaşayan

kadınların sosyo-demografik özellikleri ve doğurganlığa bakış açılarındaki farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe APTÖ puan ortalamalarının yükseldiği ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 1). Bu sonuç araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeyi arttıkça aile planlamasına karşı tutumlarının da olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Yapılan çalışmalarda kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanma oranlarının da arttığı belirtilmektedir (7,10-12). TNSA 2008'de kadınların eğitim düzeyleri yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının yükseldiği; yöntem kullanımının eğitimi olmayan ya da ilkokulu bitirmemiş kadınlarda %61, lise mezunu veya daha yüksek eğitimi olan kadınlarda %77 olduğu belirtilmektedir (2). Benzer şekilde Apay ve arkadaşlarının (2010) (7), Altıparmak ve Adıgüzel'in (2006) (10), Şimşek ve arkadaşlarının (2003) (11), Ayaz ve Efe'nin (8) çalışmalarında eğitim düzeyi yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının yükseldiği belirtilmektedir.

Çalışmada sosyal güvencesi olan kadınların APTÖ puan ortalamalarının olmayanlara göre daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 1). Bu sonuç, sosyal güvencenin olmasının sağlık hizmetlerine ulaşımı ve kullanımını artırdığı gerçeği göz önüne alındığında beklenen ve olağan bir sonuçtur. Çalışmada ayrıca çekirdek aile yaşayan kadınların APTÖ puan ortalamalarının geniş ailede yaşayan kadınlara göre daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($p<0.05$) (Tablo 1). Ayaz ve Efe'nin (8) çalışmasında aile tipinin aile planlaması tutumunu etkilemediği saptanmıştır. Bölgenin kültüründe

aile büyüklerinin özellikle kayınvalidenin kararlarda etkili olması, geniş ailede yaşayan kadınların diğer kararlarda olduğu gibi aile planlaması konusunda da bağımsız karar vermesini ve tutumunu etkilediği düşünülmektedir.

Kadınlar obstetrik özelliklerine göre incelendiğinde; gebelik sayısı, yaşayan çocuk sayısı ve düşük sayısı ile APTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 2). Gebelik ve çocuk sayısı yüksek olanlarda APTÖ puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç Apay ve arkadaşlarının çalışması (2010) ile benzerlik göstermektedir (7). Literatürden farklı olarak çalışmada kürtaj ve ölü doğum sayısı ile APTÖ puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 2). İstatistiksel olarak anlamlı bir fark olmamasına rağmen kürtaj yaptırmayanların ve ölü doğum yapmayanların APTÖ puan ortalamaları yüksek görünmektedir. Ortalamaların yüksek çıkması aile planlaması tutumlarının kadınların doğurganlık davranışlarına olumlu yansıdığını düşündürülebilir.

Sağlık hizmetlerinin sunumunda yaşanan sorunlar, aile planlaması yöntem bilgisi, aile tipi, eğitim durumu, sosyal güvencenin olup olmaması, geleneksel ve dini inançlar aile planlaması yöntemlerinin kullanımını etkilemektedir. Bu çalışmada kadınların AP kullanma özelliklerine göre APTÖ Puan Ortalamaları incelendiğinde; AP kullanma durumu ve modern yöntem kullanma durumu ile APTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı saptanmıştır ($p>0.05$) (Tablo 3). Bu çalışmanın sonuçlarından farklı olarak Apay ve arkadaşlarının çalışmasında (2010), yöntem kullanma durumu ve modern yöntem kullanma durumu ile APTÖ puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirtilmektedir (7). Mao'nun Hindistan'da yaptığı (2006) çalışmada da benzer şekilde kadınların

%60'nın AP tutumlarının olumlu olduğu ve bu kadınların aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının daha yüksek olduğu belirtilmektedir (12). Chopra and Dhaliwal'ın (2010) çalışmasında ise kadınların tutumlarının pozitif yönde olmasına rağmen uzun dönem aile planlaması yöntemi kullanım durumlarının düşük olduğu ifade edilmiştir (13). Çalışmada aile planlaması yöntemi kullanmayanlarda ve modern yöntem kullanmayanlarda APTÖ puan ortalamalarının daha yüksek olması, kadınların aile planlaması tutumlarını aile planlaması yöntemi kullanma ve özellikle modern yöntem kullanma davranışına dönüştüremediğini göstermektedir. Bu durumda kadınların yaşadığı bölgenin kültürel özelliklerin etkisinin olduğu, kadınların birçok konuda olduğu gibi doğurganlıkları konusunda da yeterince söz sahibi olmadığından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çalışmada yönteme kendisi ve eşi birlikte karar veren kadınların APTÖ puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$) (Tablo 3). Bu sonuç eşlerin yönteme birlikte karar verdiği durumlarda, AP tutumlarının daha olumlu olduğunu göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen bulgular sonucunda; Kadınların aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğu ancak istendik düzeyde olmadığı belirlenmiştir. Ayrıca 17-34 yaş grubundaki kadınların, sosyal güvencesi olanların, eğitim düzeyi yüksek olanların, çekirdek ailede yaşayanların, gebelik, yaşayan çocuk ve düşük sayısı az olanların, yönteme kendisi ve eşi birlikte karar verenlerin APTÖ puan ortalamalarının daha yüksek ve aile planlaması tutumlarının olumlu olduğu saptanmıştır. Aile planlaması yöntemi ve modern yöntem kullanmayanlarda APTÖ puan

ortalamalarının daha yüksek ve aile planlaması tutumlarının olumlu olduğu, ancak bunu doğurganlık özelliklerine yansıtamadıkları görülmüştür.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumlarının yüksek oranda davranışa dönüşebilmesi için aile planlaması eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri planlanması ve uygulanması, bu eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sadece kadına değil aynı zamanda eşine de verilmesi,

Eşlerin aile planlamasına ilişkin tutumlarını ve altında yatan nedenleri belirlemeye yönelik niteliksel çalışmaların planlanması ve yapılması,

Bölgede hizmet veren sağlık profesyonellerinin hizmetiçi eğitimler ile bilgilerinin güncellenmesi ve konuya duyarlılıklarının artırılması önerilir.

Tablo 1. Sosyo-Demografik Özelliklere Göre AP Tutum Ölçeği Puan

Ortalamalarının Karşılaştırılması				
Sosyo- Demografik				
Özellikler	Sayı	APTÖ		İstatistiksel Analiz
		%	Ortalama±SS	
Yaş				
17-34	59	66.3	108.93±36.85	0.041*
35 ve üstü	30	33.7	92.10±34.91	
Eğitim Durumu				
Okur yazar değil	23	25.8	112.17±26.72	0.000**
İlköğretim	50	56.2	122.32±24.53	
Lise ve üstü	16	18.0	147.38±23.84	
Sosyal güvencesi				
Var	85	95.5	126.91±27.88	0.036***
Yok	4	4.5	116.43±24.69	
Yaşanılan Aile Tipi				
Çekirdek	59	66.3	125.54±23.45	0.008*
Geniş aile	30	33.7	109.36±18.87	

* T testi yapılmıştır.

** Kruskal Wallis analizi yapılmıştır.

*** Mann whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 2. Obstetrik Özelliklere Göre AP Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Obstetrik Özellikler	Sayı	%	APTÖ Puan Ortalaması	İstatistiksel Analiz
Gebelik Sayısı				
Gebelik yok	6	6.7	112,17±26,72	
1-2	23	25.8	122,32±24,53	0.020*
3-4	31	34.8	124,42±28,34	
5 ve üstü	29	32.6	114,83±26,76	
Yaşayan Çocuk Sayısı				
Yaşayan çocuk yok	10	11.2	144,60±25,90	
1-2	33	37.1	127,24±26,41	0.015*
3-4	24	27.0	122,29±25,04	
5 ve üstü	22	24.7	112,45±27,12	
Kürtaj Sayısı				
Var	15	16.9	121.81±29.61	
Yok	74	83.1	125.48±26.23	0.380**
Düşük Sayısı				
Var	6	6.7	115,75±26,83	
Yok	83	93.3	128,28±26,86	0.046**
Ölü Doğum				
Var	14	15.7	120.93±29.12	
Yok	75	84.3	124.81±27.17	0.569**

* Kruskal Wallis analizi yapılmıştır.

** Mann whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 3. AP Kullanma Özelliklerine Göre AP Tutum Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

AP Kullanma Özellikleri	Sayı	%	APTÖ Puan Ortalaması	İstatistiksel Analiz
AP Kullanma durumu				
Evet	69	77.5	122.91±27.42	0.520*
Hayır	20	22.5	128.65±27.33	
Modern yöntem kullanma durumu				
Evet	62	66.3	122.98±26.82	0.734*
Hayır	27	33.7	127.00±28.85	
Yönteme Karar Veren Kişi				
Eşi	10	24.50	111.30±19.01	0.016**
Eşi ve kendisi	37	40.11	131.41±24.76	
Kendisi	20	27.45	110.50±31.75	

* Mann whitney U testi yapılmıştır.

** Kruskall Wallis analizi yapılmıştır.

Kaynaklar

1. Aile Planlamasında Temel Bilgiler. İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayınları, Damla Matbaacılık. İstanbul 2002.
2. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (Yayın No: NEE-HÜ.09.01). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. 2008.
3. Örsal Ö, Kubilay G. Aile Planlaması Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nihthingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007;15(60): 155-164.
4. Erol N, Ergin I, Döner B ve ark. İzmir Konak Doğumunda İstemli Düşük İçin Başvuran Kadınların Doğurganlık Öyküleri ve Aile Planlaması Davranışları. Ege Tıp Dergisi 2003;42(3):155-160.
5. Şahin HG, Şahin HA, Zeteroğlu Ş ve ark. Van İli Yöresinde Aile Planlaması Yöntemleri Kullanmama Nedenleri. Türkiye Klinikleri Jinekoloji ve Obstetri Dergisi 2002;12(3):265-268.
6. Göz F, Babadağlı B, Altunsoy N ve ark. Evlilik Öncesi Dönemdeki Genç Kızların Aile Planlaması İle İlgili Bilgi ve Düşünceleri. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2005;8(3): 47-55.
7. Apay SE, Nazik E, Özdemir F, Pasinlioğlu T. Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2010;13 (3): 39-45.
8. Ayaz S, Efe ŞY. Family Planning Attitudes of Women and Affecting Factors. Journal Turkish-German Gynecol Assoc 2009; 10: 137-41.
9. Abedi, A. Knowledge, Attitude and Practice survey of Family Planning among South Asian Immigrant women in Oslo, Norway. Faculty of Medicine, University of Oslo, Master Thesis 2010, Oslo.
10. Altıparmak S, Adıgüzel Z. Manisa'da Yaşayan 15-49 Yaş Grubu Evli Kadınlarda Aile Planlaması Yöntemleri İle İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları; Kırsal Alan Örneği. Türkiye Klinikleri Jinekoloji ve Obstetri Dergisi 2006;20(3): 142-149.
11. Şimşek Z, Kurçer MA, Ersin A ve ark. Şanlıurfa Tıfındır Sağlık Ocağı Bölgesindeki 15-49 Yaş Arası Evli Kadınların Aile Planlaması Yöntemleri Hakkında Bilgileri ve Yöntem Kullanımını Etkileyen Faktörler. Sağlık ve Toplum 2003; 13(1): 75-80.
12. J Mao. Knowledge, Attitude and Practice of Family Planning: A Study of Tezu Village, Manipur (India). The Internet Journal of Biological Anthropology. 2006 Volume 1 Number 1.
13. Chopra S, Dhaliwal L. Knowledge, Attitude and Practices of Contraception in Urban Population of North India. Arch Gynecol Obstet 2010; 2: 273-277.